

Cincér

ERDŐK VÉDELME

TARTALOM

1

ÚGY GONDOLOM...

2

AJÁNLÓ
Zöld eseményeink

3

LÁTOGASSON EL!

4

NYITOTT SZEMMEL

5

AKTUÁLIS
Nemzeti Parki termék védjegy
Pilis Bioszféra Rezervátum
Kárpáti összefogás

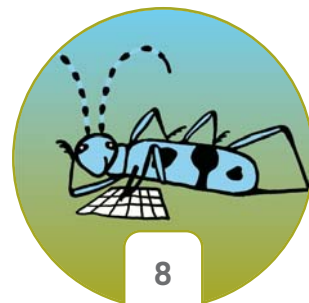
7

TERMÉSZETVÉDELEM
– támogatással

8

Ajándékozzon
termékeinkből!

8

CINCÉR KÁZMÉR

Duna–Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság

①-⑯: Bemutatóhelyeink

Kiadja: Duna–Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság

Felelős kiadó: Fűri András igazgató

Budapest, 2013

Szerkesztő: Előd Réka

Címlapon: Tarka nőszirm, fotó: Halász Antal

További fotók készítői: Bajor Zoltán, Békefi Andrásné,

Bíró Otília, Csóka Annamária, Gálhidy László,

Halász Antal, Halász Ferenc, Karlné Menráth Réka,

Máté Bence, Orbán Zoltán, Selmeczi-Kovács Ádám,

Sevcsik András, Takáts Margit, Verő György

Illusztráció, kiadványszerkesztés: Kiss Maja

Nyomdai kivitelezés: Köménymag Kft.

A kiadvány a Kárpátok biológiai és táji sokféleségének integrált kezelése a fenntartható regionális fejlődés és az ökológiai kapcsolatok elősegítésére című pályázat keretében készült.

Ingyenes terjesztésű kiadvány, amely környezetbarát újrahasznosított papírból készült.

www.dunaipoly.hu

ÚGY GONDOLOM...

Erdeink a változás küszöbén

Sorsfordító kort élünk. Ahogyan néhány évtizeden belül megállhat az emberiség létszámának növekedése, úgy megtorpanhat Földünk erdőtakarójának aggasztóan gyors fogyatkozása is. Jó hír, hogy vannak helyek a bolygónkon, ahol mindez már meg is történt. Közben azonban újabb problémák tűnnek fel a horizonton. *Mi lesz az erdőkkel a klímaváltozás fokozódásával? Hogyan fognak ellenállni az idegenből származó fajok ostromának?*

Miközben a válaszokat keressük, gazdasági életünk továbbra is erőteljesen (túl)használja az erdők nyújtotta szolgáltatásokat. Európában a vágásterülettel járó hagyományos erdőgazdálkodás ma is meghatározó, ami drasztikusan megváltoztatja az erdők szerkezetét, fajösszetételét. Légi felvételeken nem csak az európai erdők szétaprózódottsága figyelhető meg, hanem a vágásterületek sokasága is, vagy a természetes erdők közé beékelődő faültetvények. Mindez nem „csak” az élővilág szegényedését vonja magával. Az élővilág teljessége biztosítja ugyanis az erdők egészséges működését, ami elengedhetetlen ahhoz, hogy ellenállók maradjanak a klímaváltozás, vagy az idegen fajok megjelenésének kihívásaival szemben, és továbbra is biztosítsák számunkra megannyi szolgáltatásukat a tiszta víztől kezdve a faanyagon, erdei gyümölcsökön át a természetjárás öröméig. Hiába védett Európa természeti területeinek számottevő része, a hagyományos erdőgazdálkodás szinte minden erdőt érint, a védetteket is. Mi európaiak, gyakran hibáztatjuk a trópusi országokat az őserdők kitermelése miatt, pedig a saját utolsó őserdeink jelentős részét – így a Kárpátokban is – a közelmúltban veszítettük el, és a maradékukat sem védjük megfelelő módon. Egyre többek kérdőjelezik meg a jelenlegi gyakorlat fenntarthatóságát, és emelik fel szavukat az erdőkért.

Mennyi érintetlen természetes erdőre lenne szükségünk ahhoz, hogy az élővilágot a maga teljességében megőrizzük - hogy valahol hely jusson még a medvének, farkasnak, hiúzoknak, netán az európai bölénynek is? Hogyan kell erdeinkben úgy gazdálkodni, hogy az ökológiai értelemben is fenntartható legyen? Pontosan nem tudjuk, de el kell indulnunk abba az irányba, hogy előbb-utóbb hiteles válaszokat kapjunk.

Magyarországon is szemléletváltás korát éljük. Pár évtizede még magától értetődő volt, hogy az erdőkben hatalmas vágásterületeket, kerítésekkel látunk, vagy hogy a síkságokon nagy ütemben telepítjük az akácokat, fenyveseket, nemesnyárasokat. Ma már mást szeretnénk.

Pótolhatatlan értéként tekintünk az erdőterületünk alig negyedét kitevő, természetesnek mondható tölgyeseinkre, bükköseinkre, ártéri erdeinkre. Azt szeretnénk, ha másféle módszerekkel gazdálkodnánk bennük, a folyamatos erdőborítást megtartva „örökerdőket” hoznánk létre. Ezt a szemléletváltást fémjelzi az erdészek és ökológusok összefogásával másfél évtizede beindult Pro Silva mozgalom, amelyet sok társadalmi szervezet is támogat. Az örökerdők kezelése magas szintű tapasztalatot igényel, amelyhez jó alapot biztosít az erdész szakma évszázados tudása, kiegészülve a legújabb természettudományos ismeretekkel.

Ma már azt is elvárjuk, hogy az erdeink egy kis részében egyáltalán ne legyen gazdálkodás, hiszen a természet így él igazán, és mi is csak így láthatunk „igazi” erdőt. Különösen a nemzeti parkjaink háborítatlanabb, belső területein szükséges kialakítanunk „szentélyeket”, amelyek továbbra is látogathatók, de ahol a rendszeres fakitermelés örökre megszűnik.

Természetesen az új célkitűzéseknek vannak ellenzői, mint minden nagy szemléletváltás idején. Érdemes megfontolni ellenvetéseiket és megalapozott válaszokat adni, hiszen ez is segíti az együtt gondolkodást. Beláthatjuk például, hogy szükség van olyan területekre, ahol továbbra is a gazdálkodás szempontjainak kell elsőbbséget biztosítani. De fontos hinnünk abban, hogy az erdőkre a jövőben sokkal inkább „partnereként” kell tekinteni, mint tettük eddig. Egy partnert pedig az ember nem kihasználni kíván, hanem megerősíteni, hogy az együttműködés minden fél számára előnyös és valóban fenntartható legyen.

*Gálhidy László, erdővédelmi programvezető
WWF Magyarország*

Zöld esemény **AJÁNLÓ**

November 30. szombat

XII. TATAI VADLÚD SOKADALOM

Helyszín: Tatai Öreg-tó, Építők parki madármegfigyelő torony

5.00 Az országos madármegfigyelő versenyre érkezők regisztrációja

6.00-tól 18.00-ig egész napos madármegfigyelő verseny

7.00-tól sok ezer vadlúd kirepülésének megtekintése

Napközben:

- Csodálatos madárvilág fotókiállítása nagy rendezvénysátorban
- Cincér játszóház: kreatív környezeti nevelési sátor a nagy rendezvénysátorban
- Madármegfigyelés a teleszkóp bokrokban
- Gyermek bábelőadások (11.20, 13.30, 14.30 órákor)
- Madárgyűrűzés (8.00, 9.00, 9.30, 10.30, 11.30, 13.00 órákor)
- Kutyák – Állati jó bemutató Tóth Gáborral (10.00 és 14.00órákor)
- Solymász bemutató Gasztonyi Dániellel (12.00 órákor)
- Természetvédelmi tanácsadás
- Madár- és természetvédelmi előadások, eszközök vására
- Itthon vagy otthon! Turisztikai programajánlók, információk
- Teleszkópok és kézi távcsövek tesztelési lehetősége
- Természetvédelmi könyvek, kiadványok és madárfestmények vására, Telegdi Ágnes író nő dedikál
- Adventi vásár: kézművesek, őstermelők, népművészek

15.00-16.30: A vadludak esti behúzásának megtekintése a tóparton, élőkép kivetítéssel

20.00-tól az Öreg-tó Club Hotelben: a madármegfigyelő verseny eredményhirdetése és A sasok nyomán – Előadó: Klébert Antal

A rendezvény és annak valamennyi programja ingyenes!

December 3. Kedd

DUNA-IPOLY NEMZETI PARK KLUB

Pókok a Sas-hegyen

Előadó: Samu Ferenc

Az előadás 17-től 18 óráig tart.

Helyszín: Sas-hegyi Látogatóközpont, Budapest XI., Tájék u. 26.

Részvételi díj: ingyenes

Információ: Karlné Menráth Réka, 06 30 663 4669

December 8. Vasárnap

MADÁRGYŰRŰZÉSI BEMUTATÓ

A Jági-tó partján a hazánkban maradó és a nálunk telelő madarakat gyűrűzzük meg.

Találkozás: 9 órákor Pilisszentivánon, a Jági-tónál.

Időtartam: 2 óra., Részvételi díj: 350 Ft.

Információ: Mocsári Dezső Vazul, 06 30 511 1802

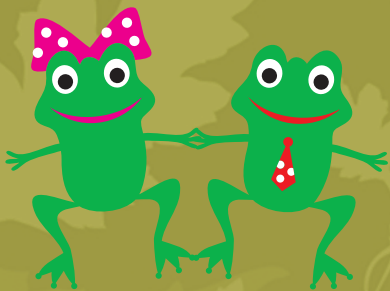
LÁTOGASSON EL!

MADAS LÁSZLÓ ERDÉSZETI ERDEI ISKOLA

A Pilisi Parkerdő Zrt. erdei iskolája Visegrádon, a Mogyoró-hegyen található. Az erdei iskolánk központja, az Erdeti Művelődés Háza 2013-ban ünnepelte fennállásának 25. évfordulóját. Az 1988-ban, Makovecz Imre tervei által készült, művészi kiképzésű épület az elmúlt negyed évszázad alatt több, mint 125 ezer gyermeket fogadott. Komplet erdei iskolákat, tábortokat is kínálunk a gyermekeknek. Szállást 10 db 12 ágyas, fürdőszobás faházban egész évben, a 30 ágyas jurta faházban májustól szeptemberig biztosítunk. Az étkezést a közeli Mogyoróhegy Étteremben bonyolítjuk. Programjainkat a változatos természeti környezetünk adta lehetőségekre építettük. Így megismerik a gyermekek a rét virágait, rovarvilágát, az erdő élővilágát a „pincétől a padlásig”, azaz az avarszinttől a lombkoronaszintig. A természet és ember kapcsolatát is fontosnak tartjuk. A növények felhasználásáról a gyógynövényismeret, az erdei konyha, festőnövények, kézműves foglalkozásokon kapnak képet a gyermekek. Az erdőgazdálkodás bemutatása is fontos feladatunk. Programjaink igénybe vehetők egynapos kirándulásokon, illetve 2-7 napos erdei iskolák, táborozások formájában is. Erdeti ünnepek program-sorozatunk 4 alkalommal invitálja a gyermekcsoportokat ősztől tavaszig az Erdeti Művelődés Házába. Októberben az Ősz-köszöntő, az adventben az Erdeti karácsony, tél végén az Erdeti farsang, majd a böjti időben az Erdeti húsvét programokkal várjuk a gyermekeket.

www.mogyorohegy-erdeiiskola.hu

Békefi Andrásné, erdei iskola vezető

KIRÁLYRÉTI LÁTOGATÓKÖZPONT ÉS TANÖSVÉNY

Királyrét a Börzsöny legforgalmasabb kirándulóhelyévé vált. Évente több tízezer ember érkezik ide, hogy a természetben tölthesse el szabadidejét. Fogadásukra készült fel a Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság egy határon átnyúló együttműködés keretében. A parkoló környékén megújult **információs táblák** segítik a tájékozódást és a programtervezést. A Királyréti Erdeti Iskola eddig főként diák csoportokat fogadott, most azonban **látogatóközponttá** is alakult: az előcsarnokban **információs pont** létesült, interaktív, digitális túraútvonal tervezővel, ajándékbolttal és személyzettel; a földszinti nagy teremben pedig **korszerű kiállítás** mutatja be a Börzsöny kialakulását és élővilágát. A szabad ég alatt is élményt és tudást kínálunk: a Látogatóközpont mellett indul a **Királyrét tanösvény**, mely a környék változatos élőhelyeire vezeti el a kirándulókat. A 2900 méter hosszú útvonalat családok számára terveztük – túra ruházat viselése azonban ajánlott. A tanösvény kilenc állomásához kapcsolódó információk átadásához írtunk egy gyermeknek szóló rajzos, valamint egy bővebb szövegezésű tanösvényfüzetet. Indulás előtt valamelyiket mindenképp érdemes az információs ponton megvásárolni. Mindkét füzetben egy nagyon izgalmas fejtörő található.

Tartalmas időtöltést kívánunk és mindenkit szeretettel várunk a Börzsönyben!

Előd Réka, ökoturisztikai referens

NYITOTT SZEMMEL

TÁJKÉP CSATA UTÁN

Szomorú eseményről számolunk be: Barcs, Bócsa és Bugac után júliusban a Táborfalvai Lő- és Gyakorlótér homoki élőhelyein pusztított a tűz. Tombolásának 175 ha nyáras-borókás és pannon homoki gyepek esett áldozatul.

A DINPI területi szakembere, civil segítőtársai, a számos településről kikerülő tűzoltók és a különböző katonai egységek nehéz küzdelem árán tudták a tüzet megfékezni, mely terjedésének a hosszú ideje tartó aszály és az erős szél is kedvezett. A legnagyobb kárt a homoki gyepek természetvédelmi oltalom alatt álló fajai szenvedték el, bár reménykedünk, hogy sokukkal jövő tavasszal újra találkozunk a területen.

Az élőhelyek regenerációja hosszú évtizedeket fog igénybe venni. A nyáras-borókások esetében az eredeti állapot kialakulása akár 100 évbe is telhet. A katasztrófa a leégett területeken új feladatok elé állít minket: az özönnövények szinte azonnali, erős támadását kell visszavernünk, ami nem lesz könnyű feladat.

*Csóka Annamária
pályázati szakmai ügyintéző*

EGY VÉLETLEN TALÁLKOZÁS

Az WWF szakembere és az MTVA forgatócsoportja társaságában riportfilm készült a közelmúltban a börsönyi fokozottan védett Csarna-völgy természeti értékeiről.

A közel 500 m magasan fekvő sziklás kitekintő-ponton forgatva egy „önkéntes” is csatlakozott hozzánk: egy óriási méretű fűrészslábú szöcske (*Saga pedo*), amely a hegységben ritkán kerül szem elé. A faj érdekessége (amellett, hogy már ránézésre is trópusi rokonait juttatja eszünkbe) a szűznemzéssel való szaporodás, amely révén a teljes állományból hiányoznak a hím egyedek.

Mivel egész Európában ritka, így szerepel az IUCN Vörös Listáján (mint sebezhető faj) és a Magyarországon védett fajok között (50 000 Ft-os természetvédelmi értékkel).

*Selmezi Kovács Ádám
tájegységvezető*

NEMZETI PARKI TERMÉK VÉDJEGY AKTUÁLIS

VÉDETT TERÜLETEK TERMÉKEI

A Vidékfejlesztési Minisztérium és a 10 nemzeti park igazgatóság azzal a céllal, hogy előnyös lehetőségeket teremtsen a piacon a természetvédelmi oltalom alatt álló területeken működő helyi vállalkozásoknak, gazdálkodóknak, gazdálkodó szervezeteknek, létrehozta a **Nemzeti Parki Termék védjegyet**. Az erre való jogosultságot a nemzeti park igazgatóságok által meghirdetett pályázatok útján lehet elnyerni. Reméljük, hogy ezzel a támogatással a helyi termelők eladásra szánt termékei megbecsülése növekszik, piaci lehetőségeik bővülnek. Ezen kívül célunk még a környezettudatosság növelése, a természetvédelem társadalmi megítélésének általános javítása, valamint a térségi, természetvédelmi, vidékfejlesztési és gazdasági együttműködések erősítése.

Az előny kölcsönös, hiszen a termelő vagy a vállalkozó azokra a termékeire, melyekre elnyerte a védjegyet, kihelelyezheti azt, így termékének kiváló minőségére a nemzeti park igazgatóságok garanciát vállalnak. A Vidékfejlesztési Minisztérium és az igazgatóságok által szervezett rendezvényekre, valamint egyéb országos rendezvényekre meghívást kapnak, amelyeken lehetőségük van a bemutatkozásra, termékeik árusítására. Az igazgatóságok pedig jó kapcsolatot tudnak kiépíteni a területükön működő vállalkozókkal, gazdálkodókkal, bővíteni tudják ökoturisztikai kínálatukat.

Ma már számos magyar és külföldi látogató keresi az adott régió biotermékeit, a helyi termék-előállítókat, a település kézműves mestereit, azokat a termékeket, amelyek hagyományos értéket képviselnek. A védjegy nem titkolt célja, hogy a természeti erőforrások fenntartása és védelme mellett hozzájáruljon a térségi ökoturizmus minőségi fejlődéséhez, a helyben termelt termékek megismertetésével, a helyi gazdasági lehetőségek kiaknázásával, a falusi önfoglalkoztatás fejlesztésével.

Milyen elvárásokat támasztunk azok elé, akik a védjegy jogosultságra pályáznak? A termék, szolgáltatás előállítására az igazgatóság működési területén lévő védett természeti területen, Natura 2000 területen kell, hogy történjen. A termék elsősorban helyi nyersanyagokból készüljön és a gyártó vagy a szolgáltató tevékenységének végzését a térség munkaerő kínálatára alapozza. A termék minőségével, megjelenésével vagy más kivételes tulajdonságával jól reprezentálja a térség természeti, táji és kulturális

sajátosságait. A pályázó lehetőség szerint a tevékenységét a helyi hagyományokra és helyi sajátosságokra alapozva végezze. A termék, szolgáltatás megfeleljen a hazai és európai uniós normáknak, szabályoknak, és illeszkedjen a fenntartható fejlődés elvéhez.

A Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság 2013-ban három pályázatot írt ki: bogyós és erdei gyümölcsökből készített termékekre, méz, valamint szürke marha és szarvas kolbász és szalámi termékekre. A pályázatokon 11 gazdálkodó 39 terméke nyerte el a védjegy használatának jogosultságát. Az Epermester különleges eperborait, Konczili Anna bio lekvárjait és ivóleveit, a Lek-Vár-Lak erdei kökény lekvárját, Stencli Ferenc, Rácz István, Kutasi Tamás, Kalmár Krisztián, Nemesi Lilla, Berta Roland különleges zamatú mézeit, a Norden Kft. szarvaskolbászait és Arnold Boglárka szürke marha szalámiit mindenkinek kóstolásra ajánljuk. Az elnyert védjegyek ünnepélyes átadására szeptember 21-én, a Dömösi Zöld Forratagon, a Nemzeti Park családi napján került sor.

A Nemzeti Parki Termék védjegyről, a pályázatokról, a védjegyet elnyert termelőkről és termékeikről, valamint azokról a rendezvényekről, ahol a termékeket bemutatjuk, illetve ahol a termékek megvásárolhatók, a www.nemzetiparkitermek.hu honlapon informálódhatnak.

Karlné Menráth Réka, osztályvezető

AKTUÁLIS

A KÁRPÁTI NEMZETI PARKOK ÖSSZEFOGÁSA

Hazánkat körülöleli a Kárpátok festői gerince. Óvja, védi a külső negatív hatásoktól, befolyásolja éghajlatunkat, széljárásunkat. Medence helyzetünkből is adódik különleges, unikális növényvilágunk és nagyon sok olyan értékes faj megléte, mely máshol nem található sem Európában, sem a világon. A földtörténet során a minket körülvevő hegyek meghatározó hatással voltak a mai flóra és fauna kialakulására. Ezért nagyon fontos számunkra a Kárpátok hegylánca, és a hazánk területére benyúló heglábi területek védelme. Ez az oka annak, amiért elengedhetetlennek éreztük szerepet vállalni egy nemzetközi együttműködésben, melynek célja és fő mozgatórugója ezen területek közös, egységes védelmének kidolgozása.

Összefogás és közös pályázat

Európa legnagyobb, leghosszabb és legtagoltabb hegylánca a Kárpátok vonulata, ami egyedülálló értéket képvisel mind természetvédelmi, mind kulturális értelemben. Ezt felismerve alapította meg az Európai Unió 7 országa a Kárpáti Egyezményt 2003-ban, melynek célkitűzése ezen értékek minél hatékonyabb védelme. Az Egyezmény céljainak megvalósítását szolgálja a BIOREGIO Carpathians elnevezésű nyertes pályázat. Az együttműködésben résztvevő országok: Szlovákia, Románia, Szerbia, Ukrajna, Csehország, Lengyelország, Ausztria és Magyarország, valamint támogató és szakmai segítséget nyújtó partnerként Olaszország. Az országok természetvédelmi szervezeteinek – nemzeti parkok, non-profit szervezetek (WWF Duna-Kárpáti Program), egyetemek és kutatóintézetek – összefogásával, valamint a tagországok minisztériumainak támogatásával próbálunk immár harmadik éve megfelelni a következő céloknak.

A Kárpátok vörös és fekete listája

A védelemre érdemes fajok és élőhelyek különböző léptékű, ún. vörös listákban kerülnek felsorolásra. Ilyen listák léteznek világméretű, földrészekre vonatkozó és nemzeti értelemben. Most egy Kárpáti szintű vörös lista létrehozása a cél, melyre eddig még nem volt példa. A sok eltérő értelmezés, nemzeti szabályozás és az óriási biodiverzitás miatt ez nem is olyan egyszerű vállalkozás, ezért nagyszámú és hozzáértő kutató és szakértő bevonásával készül. Szintén nagyon fontos az idegenhonos, invazív fajok felmérése az egész térségben, hogy a későbbiekben ezek ellen megfelelően fel tudjunk lépni, méghozzá határokon átnyúlóan.

ERDŐK VÉDELME

Egységes természetvédelmi irányelvek

Ha megfelelőképpen szeretnénk védeni a Kárpátok értékes élőhelyeit, azokat egységes módon, és határokon átnyúlóan egyeztetett módszerekkel kell kezelnünk. Így a terület erdőiről, vizes élőhelyeiről, értékes gyepeiről és állatvilágáról egyenként, azokat tüzetesen megvizsgálva és a természetvédelmi szervezetek tapasztalatait összegezve tanulmány és ajánlás készül az Európai Unió tagországainak a védelem és a regionális fejlesztések legjobb formáiról és lehetséges megoldásairól.

Az ajánlások között többek között fontosnak tartjuk az alábbiakat:

- az erdők természetvédelmi szempontokat figyelembe vevő kezelését, természetbarát fakitermelési módok előnyben részesítését,
- a vizes élőhelyek szempontjából a vizek tisztaságának megőrzését és a víz elszivárgásának megakadályozását,
- olyan gazdálkodási módok előnyben részesítését, melyek nem, vagy alig veszélyeztetik a környezetet,
- a kistermelők támogatását, valamint ezeken kívül még számos, konkrét adatokkal alátámasztott elképzelést.

Felismertük, hogy a rendelkezésünkre álló adatok mennyisége még mindig igen kevés, tehát a fő jelszó a kutatás és adatgyűjtés mindegyik ország és minden terület esetében.

Zöld folyosó

Fontos kialakítani egy úgynevezett zöld folyosót, mely behálózza a Kárpátok egész területét, és ezzel biztosítja az állat- és növényfajok közötti kapcsolatot, valamint a folyamatos utánpótlást. Kiemelt téma a pályázat során a nagytestű növényevők és a nagyragadozók előfordulásának vizsgálata, a farkas, hiúz, medve érzékeny populációinak védelme és a velük kapcsolatos konfliktusok esetleges megoldásainak kidolgozása, valamint egy digitális térképes adatbázis összeállítása.

Határokon átnyúló természetvédelem

Három határon átnyúló területen a szomszéd országok közös természetvédelmi fejlesztéseket valósítanak meg. Ezek a modell területek a következők:

- Románia és Ukrajna határán a Máramaros Nemzeti Park és a Kárpáti Bioszféra Rezervátum közös területe,
- Románia és Szerbia határán a Vaskapu,
- a Duna-Ipoly Nemzeti Park Szlovákiával határos területén az Ipoly-völgy. Ezen a területen célunk egy határon átnyúló tanösvény létrehozása, valamint a közös kezelési irányelvek felhasználásával a terület kezelési tervének megalkotása, mely egyben Natura 2000 terület is a határ mindkét oldalán.

Komlós Mariann, pályázati szakmai ügyintéző

Kód: SEE/B/0010/2.3/x

A Kárpátok biológiai és táji sokféleségének integrált kezelése a fenntartható regionális fejlődés és az ökológiai kapcsolatok elősegítésére
Időtartam: 2011. január 1. – 2014. június 30.

Teljes költségvetés: 2 586 260 EUR,
aminek 85 %-át az Eu biztosítja
www.bioregio-carthians.eu

AKTUÁLIS

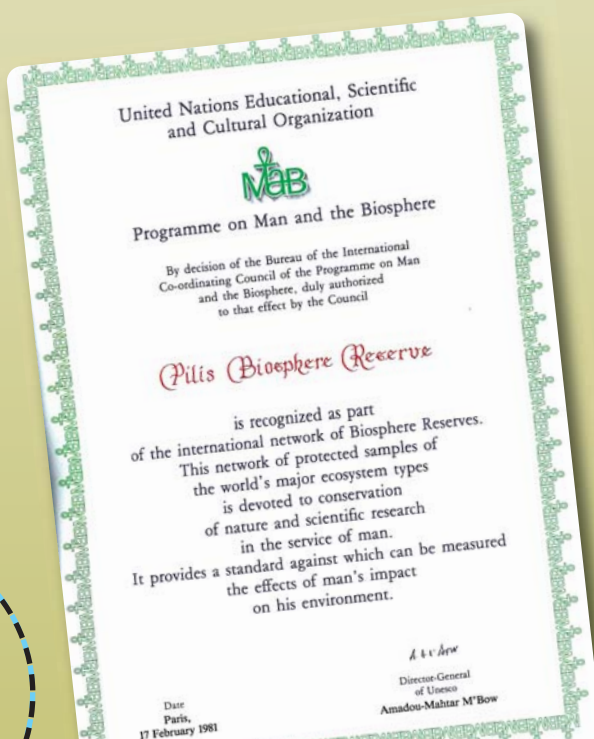
MI IS AZ A BIOSZFÉRA REZERVÁTUM?

A bioszféra rezervátum a természetvédelem egy formája. Olyan védett terület, amelynek elsődleges célja az emberiség és élő környezete: a bioszféra közötti kapcsolatok tudományos kutatása. Ez a munka az ENSZ tudományos és kulturális szervezete, az UNESCO irányításával zajlik már több mint negyven éve. A bioszféra rezervátumok hálózata az egész Földet körülveszi, jelenleg 117 országban 610 ilyen terület működik, amelyek a magas hegységektől a tengereken keresztül a sivatagokig minden nagy élő rendszert reprezentálnak. A vizsgálatok kiterjednek olyan speciális életterekre is, mint pl. a nagyvárosok, metropoliszok. A kutatásokat és a természetvédelmi tevékenységet nemzetközi koordinációs tanács szervezi és irányítja, amelyet angol nevének rövidítésével – ICC – emlegetünk. Az ICC-be a tagországok közül 34 küld képviselőket két évente. Ez a tanács dolgozza ki a rezervátumok működtetésének rendjét és feladatait, amelyet minden tagország köteles teljesíteni.

Magyarország 1979. óta tagja a rendszernek, ekkor jelölték ki az első négy hazai bioszféra rezervátumot; a Hortobágyon, a Kiskunságban, a Hanságban és az Aggteleki-karszton. Egy év múlva új terület kijelölése következett a Pilisben. Hatodikként 2012-ben jött létre a határokon átnyúló Mura-Dráva-Duna Bioszféra Rezervátum, amelyet Magyarország és Horvátország közösen működtet.

Minden bioszféra rezervátum három övezetből áll: legfelül a szigorú védelem alatt álló *magterületek* vannak, ezek elsődleges célja a tudományos kutatás és az oktatás, a körülöttük kialakított *puffer-övezetekben* már gazdálkodási tevékenységek is lehetőséget kapnak, a legkülső, *átmeneti övezetek* pedig a belsők védelme mellett összekapcsolják a bioszféra rezervátumot a körülötte lévő nem védett területekkel. A bemutatási és oktatási funkciók természetesen itt is fontosak.

A bioszféra rezervátumok legfontosabb funkciói: A *megőrzési funkció* elsődlegesen a magterületeken valósul meg, de a külső övezetekben is fontos feladat. *Kutatási-oktatási funkció*: a környezetben és az élővilágban zajló változások vizsgálata, a kiváltó okok meghatározása, a kedvezőtlen változások enyhítésére szolgáló módszerek kidolgozása tartozik ide. A harmadik, fontos funkció a *fejlesztési funkció*. Ez elsősorban a hagyományos módszerekkel előállított helyi termékek készítését szorgalmazza, olyan gazdálkodási eljárásokat támogat, amelyek nem, vagy alig károsítják, veszélyeztetik a környezetet, az élővilágot, így fenntartható tevékenységnek számítanak.

A PILISI BIOSZFÉRA REZERVÁTUM

A Budapeستől északra, a Duna jobbpartján emelkedő, erdővel borított hegyvidéken 1981-ben alakították ki a Pilisi Bioszféra Rezervátumot. A terület a Pilis és a Visegrádi-hegység természetvédelmi szempontból legértékesebb részeit foglalja magába, a Dunakanyarral együtt, amely sokak szerint a legnagyobb látvány Közép-Európában. A régészeti és történelmi emlékekben bővelkedő hegyvidék a Duna-Ipoly Nemzeti Park része.

A terület legnagyobb része a közép-európai lombos erdők zónájába tartozik. Az alacsonyabb (150-450 m) régiókban cseres tölgyesek, felettük gyertyános tölgyesek élnek, de északi oldalakon, és a hűvös klímájú, szűk völgyekben a bükkösök is megjelennek. A hegytetőkön bokorerdők, sziklagyepek, sztyepprétek díszlenek. A számos kaszálórét mellett az egykori szőlők és gyümölcsösök helyén másodlagosan kialakult gyepek és a száraz hegylábi legelők fajgazdag flórája értékes gyepfajtaulásoknak ad otthont amelyekben szebbnél szebb virágok és ritka, védett növények élnek.

A térség az ország egyik legsűrűbben lakott területe. A nyaranta gyakorlatilag megkétszereződő lélekszám mellett az erdei turistautakon kirándulók és természetbarátok százai járnak. A védelem és a bemutatás, az élőhelyek háborítatlanságának megőrzése és a turizmus, a helyi lakosság érdekei és az országos érdekek közötti ellentétet gyakran nehéz feloldani.

A tájkép megőrzése mellett fontos feladat a csak itt található élőlénytársulások, illetve fajok védelme is. Szentendrén, Visegrádon és Esztergomban működnek évtizedes hagyományokra visszatekintő környezeti nevelési központok, amelyek elsősorban a kisiskolások oktatására összpontosítanak.

A bioszféra rezervátumokban bevezetett övezeti rendszer a Pilis esetében nem valósulhatott meg hiánytalanul, ennek oka elsősorban a terület fejlődési sajátosságaiban keresendő. Jó néhány esetben találhatunk nagy értékű, szinte háborítatlan területet, amely intenzíven hasznosított, esetleg beépített forgalmas térségekkel határos. Az ilyen helyeken kialakított magterületeket nem mindig veszi körül pufferzóna, mivel annak kijelölése csak az értékes magterület rovására történhetett volna. A Pilisi Bioszféra

Rezervátumban tizennégy magterületet létesítettek ezek összes területe meghaladja a hatezer hektárt.

A bioszféra rezervátum földtani felépítése alapján két, egymástól élesen elkülönülő részre osztható: a délnyugati, kétszázmillió éves üledékes kőzetekből felépülő Pilisre és az ettől északra fekvő, vulkáni kőzetek alkotta Visegrádi-hegységre. A Pilis fő tömegét a felső triász időszak sekély tengerében lerakódott földolomit és dachsteini mészkő több száz méter vastagságú rétegei alkotják. A triász képződményeket néhány területen az oligocén tenger partszegélyi képződménye, a hárshegyi homokkő borítja. A területen sok a barlang, néhányuk, pl. a Sátorkőpusztai-barlang kiemelkedik képződménygazdagságával.

A Visegrádi-hegységben a másodkori dolomitra és mészkőre 12-11 millió évvel ezelőtt, a felső miocénben több száz méter vastagságban láva-, tufa- és agglomerátum rétegek rakódtak. A viszonylag gyorsan (kb. egymillió év) alatt lezajlott vulkáni tevékenység idején a területet borító tengerből szigetekként emelkedtek ki a mai hegycsúcsok, így nem meglepő, hogy néhány helyen (pl. a visegrádi Fekete-hegyen) megtalálható a partszegélyi környezetben képződött lajtamészkő. Ez a puha, laza szerkezetű, világos színű mészkő különösen gazdag fossziliákban. A kőzetképződésben nagy szerepet játszó Lithotamnium nevű mészalga gumói mellett osztrigahéjak, fésűskagylók teknői és sok korallmaradvány található benne.

A jégkorszakban a térség az örök jég határa alatt helyezkedett el, a klímára a száraz, hideg telek és a rövid nyarak voltak a jellemzők. A felszínen lévő kőzetanyag felaprózódott, így jöttek létre a területet nagy kiterjedésben borító "kőtengerek". A másik, periglaciális körülmények között képződött kőzet a lösz, amely ezredmilliméteres átmérőjű porszemcsékből állt össze, kötőanyaga általában mész. A jégkorszak idején megjelent ős-Duna tovább formálta a terület képét. A folyamatos emelkedő felszínbe bevágódott meder kialakította a Duna-kanyart és irányt szabott a felszíni csapadékot levezető patakoknak. A parti hegyeken pedig a korábbi Duna-teraszok maradványai nyomozhatók.

A bioszféra rezervátum a középhegységi lomboserdők gyakori és ritkább közép-európai típusainak gyűjtőhelye: szinte minden hazai erdőtársulás megtalálható itt. A nagy botanikai változatosság magyarázata elsősorban az, hogy szubmediterrán, szubmontán és kontinentális klímahatások egyaránt érik. A növényvándorlásnak a Duna mindkét irányból útját állja: a folyam flóráválasztóként működik. A változatos közettani és domborzati viszonyok tovább növelik a fajgazdagságot.

Az átlagosan ötszáz méter alatti felszíneken a tölgyesek uralkodnak, a zárt erdők többnyire cseres-tölgyesek és gyertyános tölgyesek. Az alapkőzet sajátosságai miatt ezek is többfélék: mészkedvelő és mészkerülő, sőt savanyú típusok is kialakultak, de ahol a jégkorszaki lösztakaró megmaradt, ott az alföldi lösztölgyesekre emlékeztető néhány faj, pl. a tatárjuhar is színezi a társulást. Az ötszáz méternél magasabbra emelkedő részekben és az északias oldalon, a mély völgyek falán a bükkösök is megjelennek.

A magasabb hegyek tetején található, szélsőséges környezeti viszonyokkal jellemezhető termőhelyeket bokorerdők, a fák életfeltételeit egyáltalán nem biztosító részekben pedig sziklagyepek borítják. Az erdőirtások során létrejött nyílt területek, a hegyi kaszálók és legelők, a hegységperemeken lévő felhagyott szőlők és gyümölcsösök a sztyeprétek különböző típusait képviselik, mindegyikükre jellemző a ritka pázsitfűvek, pl. az árvalányhajak és a feltűnő, szép virágú növények gyakorisága.

Mészkösziklagyepben maradt fenn a jégkorszak utolsó meleg periódusában megtelepedett magyaröldi husáng a Pilis-tető délies lejtésű oldalán. Hidegkori maradványfaj a **hegyi tarsóka**. Ez az apró termetű keresztes virágú növény Magyarországon csak itt, a Solymári-fal meredek, északnyugati oldalán él. Az esztergomi Szamárhely száraz szilikát-sziklagyep a horánszky cickafark élőhelye. Ez a faj az egész világon csak itt fordul elő. A homokkal, vagy lösszel borított hegylábakon gyakori a leánykőkörcsin, a fekete kökörcsin és számos ritka kosborfaj is előfordul, mint a méhbangó, vagy a zöldes sarkvirág.

A terület állatvilága középhegységi jellegű, néhány magashegyi, illetve síkvidéki fajjal. A fauna összetételében mediterrán jelleg észlelhető: főként az ízeltlábúak között található számos délvidéki faunaelem. A képet egy-két bennszülött, csak a Kárpát-medencében előforduló állatfaj gazdagítja.

Az egyenesszárnyúak közül több területen előfordul az Európa szerte ritkaságnak számító fűrészeslábú szöcske, valamint egy kárpáti endemikus másik szöcskefaj: a magyar tarsza. A lepkék közül elsősorban a testükhöz mérten hatalmas szárnyakkal felszerelkezett pillangók szembetűnők. Csoportjukat a ritka farkasalmalepke, a fecskefarkú lepke, a kardoslepke és a **kis apollólepké** képviseli. A hazánkban élő legszebb erdei bogárfajok a bioszféra rezervátum területén is megtalálhatók. A szarvasbogár és a nagy hőscincér tölgyesekben kerül szem elé, a havasi cincért legtöbbször bükkösben találhatjuk meg. A felhagyott gyümölcsösök öreg fáin szintén él néhány szép bogár, ilyen például a diócincér.

Sajátos életteret kínálnak a patakok.

A két hegység patakjaiban a kövicsík még gyakori faj, egyre csökkenő számban de él még a kövirák, a torkolatokban pedig megjelenik a petényi márna is. A bioszféra rezervátum vizes élőhelyein, a patakok lassú folyású szakaszain, a tavacsákban szaporodó kétélűek közül a gyepi béka jelenléte figyelemreméltó, ez az általában magashegyi elterjedésű faj erőteljes populációban él a visegrádi Apátkuti-patakban. A vizek mellett megtalálható a vízi- és a kockás sikló, az erdőben gyakori az erdei sikló és a lábatlan gyík. A fokozottan védett **pannon gyík** a terület száraz gyepeiben több helyen is előfordul.

TERMÉSZETVÉDELEM

- EU támogatással

A hegyvidék madárvilága is gazdag. A hártýásszárnyúakat fogyasztó darázsölyv és a szintén táplálékspecialista kígyászölyv költőállománya csupán néhány párból áll. A vándorsólyom az utóbbi évtizedben újra megjelent a Pilis területén. Legnagyobb termetű bagolyfajunk az uhu szintén költ. A harkályok összes hazai faja előfordul, a máshol ritkaságszámba menő **fekete harkály** itt kimondottan gyakori. A Visegrád és Szentendre környéki erdőkben gyakran hallható egy másik ritka faj: a szürke küllő hangja. A kistermetű énekesek közül figyelemre méltó a bajszos sármány jelenléte. A mai Magyarország területén először a Visegrádi-hegységben került kézre az északi elterjedésű kormosfejű cinege.

Többször megfigyelték itt a hazánkban ritka hiúzt, bár rendszeres jelenléte ezen a humán terheléssel erőteljesen érintett területen nem várható. Kisebb termetű rokona a vadmacska nem ritka. A menyétfélék a gyakori nyesttel és a jóval ritkább nyusztal képviseltetik magukat, de előfordul a görény és a menyét is.

*Janata Károly,
Bioszféra rezervátum referens*

Sikeres szemináriumot rendeztünk „Agresszív özönnövény fajok természetvédelmi kezelése a gyakorlatban” címmel

Október 14-15-én nemzeti park igazgatóságok, erdészeti zrt.-k, szakági intézetek és növényvédelemmel foglalkozó vállalkozások csaknem száz képviselője sereglett össze, hogy az özönnövény-visszaszorítás témakörében összegyűlt bőséges gyakorlati tapasztalatot megossza egymással. A szakmai szemináriumot a Turjánvidék LIFE+ projekt és a HUSK Invazív projekt keretében szerveztük. A már elvégzett, sikeres özönnövény kezelési beavatkozásokat is ezeknek a pályázatoknak a célterületein tekintettük meg.

Ha többet szeretne megtudni az özönnövény fajokról, olvassa el Cincér újságunk róluk szóló számát:

dinp.nemzetipark.gov.hu/_user/browser/File/Cincercer_2013%20tavasz%20nyomda.pdf

Ha aktívan is szeretne segíteni nekünk abban a munkában, melynek során az özönfajokat értékes természeti területeinkről visszaszorítjuk, legyen önkéntesünk:

www.dinpi.hu/onkentesseg

Magyarország-Szlovákia
Határon Átnyúló Együttműködési
Program 2007-2013

Partnerséget építünk

Európai Unió
Európai Regionális Fejlesztési Alap

Ajándékozza meg szeretteit termékeinkkel!

Kiadványaink és ajándéktárgyaink hasznos és szép ajándékok lehetnek. Megvásárolhatók az alábbi árusítóhelyeken:

Zöld Pont Iroda

Bp. XII., Költő utca 21. Tel.: 06 1 391 4632

Pál-völgyi-barlang

Bp. II., Szépvölgyi út 162. Tel.: 06 1 325 9505

Szemlő-hegyi-barlang

Bp. II., Pusztaszeri út 35. Tel.: 06 1 325 6001

Megrendelhetők e-mailben is:

www.dinpi.hu/shop vagy megrendeles@dinpi.hu

PUZZLE

1000 db-os kirakó, amely a Tatai Vadlúd Sokadalmat ábrázolja. Gyártó: PIATNIK. Ára: 1900,- Ft.

FRANCIA KÁRTYA VÉDETT MADARAKKAL

A DINPI védett madarait bemutató franciakártya-csomag. Gyártó: PIATNIK. A kártyalapokat KóKay Szabolcs művészi festményei illusztrálják. A kártyákon a madarak neve magyarul, latinul, angolul és németül is szerepel. Ára: 1100,- Ft.

ÚJ TERMÉK!

FRANCIA KÁRTYA VÉDETT NÖVÉNYEKKEL.

Az illusztrációkat ezúttal is Zsoldos Márton készítette, a gyártó pedig a PIATNIK. A fajnevek magyarul, latinul, angolul és németül szerepelnek. Ára: 1100,- Ft.

CINCÉRMINTÁS PÓLÓ (több színben és mérethben)

Felnőttméret: 1700,- Ft. Gyerekméret: 1500,- Ft.

NEMZETI PARKOK TÉRKÉPEI

Mind a tíz hazai nemzeti parkot bemutató szép kivitelű térképek gyűjteménye értékörző dobozban. A térképek a nemzeti parkok területét ábrázolják, a hátoldalakon rövid ismertetés a terület természeti és kulturális értékeiről magyar, angol és szlovák nyelven. Ára: 5500,- Ft.

GYŪJTŐDOBOZ A DINPI TANÖSVÉNYFÜZETEIVEL

17 db tanösvényfüzetet tartalmaz.

Ára: 5200,- Ft. Csak a gyűjtődoboz: 850,- Ft.

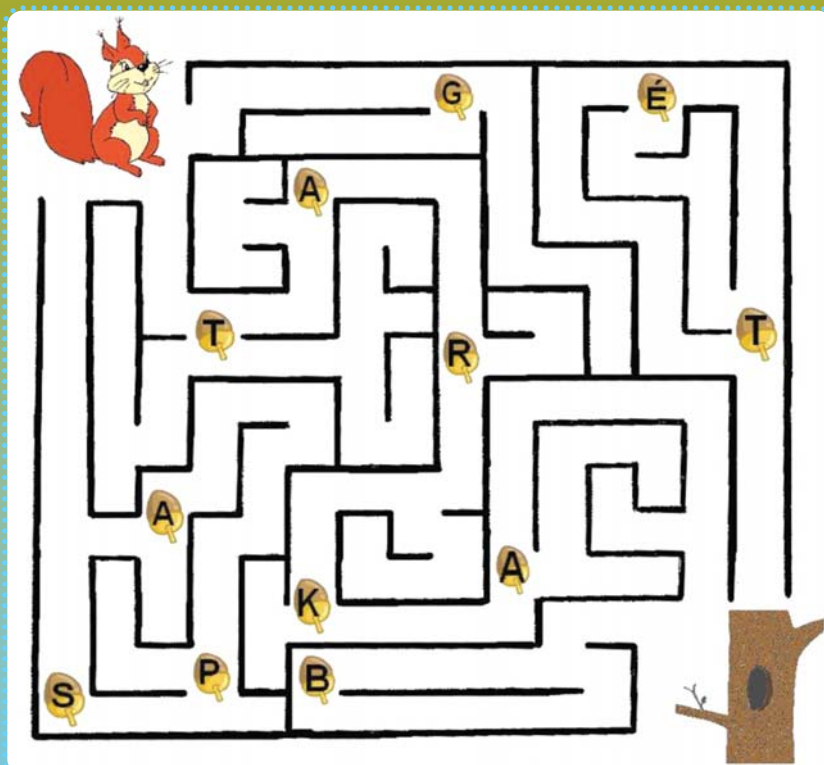
Cincér Kázmér

Ha sikerül a mókusnak a helyes úton eljutnia az odújába, akkor a makkokon lévő betűket összeolvasva kiderül, hogy a címlapon milyen nőszirmo faj látható. Ezt a fajnevet nyílt levelezőlapon küldjétek be, nevetek és címetek feltüntetésével.

Levelezési címünk: 1525 Budapest, Pf. 86. Beküldési határidő 2014. január 30.

A helyes megfejtést beküldők közül hárman Királyréti tanösvényfüzetet nyernek.

Előző számunk megfejtése: gyurgyalag
Nyertes: Divinszki Ferenc Tamás, Budapest

Kedvezményes buszbérlés bemutatóhelyeinkre!

A DINPI partneri megállapodást kötött az MB Travel Kft. személyszállítással foglalkozó céggel. Ennek keretében Budapestről jelentős kedvezménnyel szállítanak csoportokat bemutatóhelyeinkre. Buszos természetismereti kirándulásainkra kedvezményes csomagár vehető igénybe. Bővebben: www.mb-travel.hu
Email: mbtravel@mail.datanet.hu
Telefon: 06 1 350 0560

www.dunaiopoly.hu

Királyréti Erdei Iskola

Minősített erdei iskolánkban iskolai és óvodai csoportoknak egynapostól az egyhetesig, szállással egybekötött változatos programokat biztosítunk. Szálláshely 2-3-6-8 ágyas szobákban.

Látogatható: egész évben.

Cím: 2624 Szokolya, Királyrét

Megközelítés: Kismarosról Erdei vasúttal vagy Volánbusszal Királyrétre

Telefon: Takáts Margit, 06 27 585 625

E-mail: kiralyret@dinpig.hu

Pilisi Ien Látogatóközpont

Kiállítás mutatja be a Szénások hegycsoport természeti értékeit. A Nagy-Szénás tanösvény bejárásához szakvezetés, a Jági tanösvény bejárásához szakvezetés és természetvizsgáló hátizsák igényelhető.

Látogatható: előzetes bejelentkezés alapján egész évben.

Cím: 2084 Pilisszentiván, Bányász u. 17.

Megközelítés: Budapest Árpád hídtól távolsági busszal a pilisszentiváni polgármesteri hivatalig, onnan 3 perc gyalog.

Telefon: Mocsári Dezső Vazul, 06 30 5111 802

E-mail: szenasok@dinpig.hu

www.szenas.hu

Kökörcsin Erdei Iskola

Természetismereti programokat kínálunk iskolai csoportok, egyesületek, turistacsoportok számára.

Látogatható: előzetes bejelentkezés alapján egész évben.

Cím: 2509 Esztergom Strázsa-hegy

Megközelítés: a 117. számú főút és az úgynevezett „Suzuki” út kereszteződésében.

Telefon: Dr. Jankainé Németh Szilvia, 06 30 663 4614 vagy 06 33 435 015, **E-mail:** esztergom@dinpig.hu

Alcsúti Arborétum

Látogatható: szerdától vasárnapig, valamint munkaszüneti és ünnepnapokon, március 1-től szeptember 30-ig 10-18 óráig, október 1-től február 28-ig 10-16 óráig. Viharos időben az Arborétum zárva tart.

Telefon: 06 22 353 219

www.alcsuti-arboretum.hu

Sas-hegyi Látogatóközpont

Látogatható: február 26-tól november 1-ig; kedden, szombaton és vasárnap 10-18 óráig
Terepi vezetés szombaton és vasárnap 11-17 óráig óránként, kedden és pénteken igény szerint.

Cím: Bp. XI. ker., Tájék u. 26.

Telefon: Kremnicsán János,
06 30 408 4370

E-mail: sashegy@dinpig.hu

www.sas-hegy.hu

Pál-völgyi-barlang

Látogatható: egész évben, hétfő kivételével minden nap 10.00-16.00.

Cím: Bp. II. ker., Szépvölgyi út 162.

Telefon: 06 1 325 9505

E-mail: palvolgy@dinpig.hu

www.palvolgyibarlang.hu

Szemlő-hegyi-barlang

Látogatható: egész évben, kedd kivételével minden nap 10.00-16.00.

Cím: Bp. II. ker., Pusztaszeri út 35.

Telefon: 06 1 325 6001

E-mail: szemlohegy@dinpig.hu

www.szemlohegyi.hu

Ócsai Tájház és Turján Ház

Látogatható: február 1-jétől november 30-ig,
K-Szo. 9.00-16.00 óráig,
vasárnap és ünnepnapokon
10.00-17.00 óráig.

Cím: Ócsa, Dr. Békési P. A. u. 4-6.

Telefon: Verbőczy Gyuláné, Erika
06 30 4943 368

E-mail: ocsaitajhaz@dinpig.hu

www.ocsaitajhaz.hu